

Etika Publikorako Batzordea

Aztergaia 5/2023

ERABAKIA, (...) (...) SAILEKO (...)K EGINDAKO KONTSULTARI BURUZKOA. GAIA: (...)KO PROBINTZIA FISKALTZAK IKERKETA-EGINBIDEAK INSTRUKZIO-EPAITEGIRA BIDALTZEA.

1.- Etika Publikorako Batzordeko (EPB) idazkariari bidalitako mezu elektronikoaren bidez, (...)k, (...) Saileko (...)k, jakinarazi du (...)ko Probintzia Fiskaltzatik jaso duela prozesu aurreko eginbideak amaitzeko jakinarazpena.

2.- Fiskaltzaren jakinarazpenak adierazten duenez, "eginbideak amaitzea erabaki da, eta jarduketak hiriburuko honetako dagokion Instrukzio Epaitegira bidaltzea erabaki da, salaketa-idazkiarekin batera". Halaber, adierazten du egitateak prebentzio administratiboaren delitua izan daitezkeela.

3.- Horiek horrela, EPB honek, EJKren 16.4 apartatuaren bigarren tarteak aipatzen dituen tresna telematikoak baliatuta, erabaki hau hartu du, aho batez:

ERABAKIA:

I.- Aurrekariak

1.- 2013ko maiatzaren 28an, Gobernu Kontseiluak Etika eta Jokabide Kodea onartu zuen, zeina 2016ko azaroaren 22an onartutako testu bateginean jasota baitago. Bi helburu hauek lortzeko sortu zen kodea: politikaren etika-zentzua berreskuratzeko eta herritarrek beren erakundeetan duten konfiantza leheneratzeko.

Horretarako, aipatutako kodeak zehaztuta dauka zer jokabide, jarrera eta portaera eska dakizkieken Eusko Jaurlaritzako goi-mailako zuzendaritza exekutiboko kide diren kargu publikodunei eta parekatuei, haien jarduerak publikoak eta pribatuak bat etor daitezzen dokumentu horretan zehaztutako balio, oinarri eta jokabide-estandarrekin. Horren guztiaren helburua integritatea eta eredugarritasuna sustatzea da, Jaurlaritzaren irudi instituzionala gordez, haren eraginkortasuna sendotuz eta herritarrek beren erakundeetan duten konfiantza gutxitu ez dadin ahaleginduz.

2.- Kargu Publikodunen Jokabide Kodea eta Haien Interes Gatazkak arautzen dituen ekainaren 26ko 1/2014 Legearen helburua da eginkizun publikoak dagokion betebeharrak etikoak eta eginkizun sozial bat betetzea, saiatzen baita gizarteak interes komuna kudeatzen duenarengan jartzen duen konfiantza legitimoa mantentzen eta bizitza politikoan egiten duen jardunaren gardentasuna zaintzen.

Lege horren II. kapituluak eginkizun garrantzitsu hau du: kargu publikodunen Jokabide Kodea osatzen duten printzipio orokorrak ezartzea.

Kapitulu horren asmoa ez da soilik zerbitzari publikoaren erredua adieraztea edo horri buruzko informazioa ematea; izan ere, zerbitzari publikoa zaindu eta bermatu nahi da. Horrez gain, testu arauemaile bat ere bada, lege-mailakoa, karguari dagokion funtzio publikoan aritzean bete beharreko eginkizunak ezartzen baititu.

Ildo horretan, Etika eta Jokabide Kodeak bere egiten du 1/2014 Legearen II. kapituluaren edukia (kapitulu horretan arautzen dira kargu publikodunen Jokabide Kodea osatzen duten printzipio orokorrak).

Era berean, 1/2014 Legeak kargu publikoaren kontzeptua zabaltzen du, Euskal Autonomia Erkidegoko sektore publikoan zuzendaritza-eginkizunak betetzean kontrola sendotzeko eta gardentasuna sustatzeko. Horren arauketa egungo Etika eta Jokabide Kodean dago jasota.

3.- Etika eta Jokabide Kodeak bost balio ditu ardatz: integritatea; bikaintasuna; politikaren eta kudeaketaren arteko lerrokatzea; lidergoa, eta berrikuntza. Gainera, funtsezko sei printzipio ditu: inpartzialtasuna eta objektibotasuna; kudeaketarako erantzukizuna; gardentasuna eta gobernu irekia; onestetasuna eta desinteres subjektiboa; errespetua, eta eredu-garritasuna.

Balio eta printzipio horiek ardatz direla, Kodeak hainbat jokabide, jarrera eta portaera jasotzen ditu, eta EPB honek haiek erreferentziatzen hartuta jardun behar du, erantzun egokia emateko beren borondatez Kodearekin bat egiten duten kargu publikodunek eta parekatuek zein Kodearen xedapenak eraginkortasunez betetzeko benetako interesa duten gainerako pertsonen helarazitako gai eta zalantza etikoei.

4.- Horretarako, EJKren 16.3 apartatuaren lehenengo tartekian ezarritakoaren arabera, Etika Publikorako Batzordearen eskumena da "Etika eta Jokabide Kodean jasotako balioen, printzipioen eta jokabideen balizko ez betetzei buruzko kezak edo salaketak jasotzea, halakorik balego, eta dagozkien izapideak bideratzea".

II.- Etika Publikorako Batzordeari aurkeztutako aztergaia.

1.- Interesdunak, Eusko Jaurlaritzako zuzendariak, EPB honi bidalitako jakinarazpena (...)ko Probintzia Fiskaltzatik dator.

2.- EJKren 15. apartatuak, zeinak “eredugarritasunari eta kanpoko beste adierazpen batzuei buruzko jokabideak eta portaerak” biltzen baititu, hau arautzen du bosgarren puntuan: “Kargu publikodun eta parekatuak edozein prozesu penaletan zein administrazio-zehapenetan inputatuz gero karguari dagozkion egiteko publikoari lotutako gertaeren ondorioz edota garrantzi publiko berezia duten ekintzen ondorioz, horren berri emango zaio Etika Publikorako Batzordeari, kasu bakoitzean egoki iritzitako gomendioak eman ditzan”.

3.- Nahiz eta zalantzazkoa izan fiskaltzak sustatutako ikerketa bat (eta, beraz, dagokion instrukzio-epaitegiak esku hartu aurrekoa) berez prozesu penal baten barruan egotea, esan daiteke analogia bat dagoela (arrazoi-identitatea), eredugarritasun-printzipioan oinarrituta, EJKren 15. ataleko 5. puntuak kargu publikodunei ezartzen dien betebeharra hedatzeko, kargu publikodunei EPB honi kontsulta egiteko zitazioa egiten zaienean prozedura penal baten esparruan ikertu gisa, karguari Ministerio Fiskalak egindako jardueren berri salaketa-idazki baten bidez dagokion instrukzio-epaitegiari ematen dion kasuetara.

4.- Erabaki honetan aipatzen den gaia Batzorde honek hartutako erabaki ugaritan aztertu da, berrienen artean, 6/2021, 7/2021, 2/2022, 3/2022, 7/2022 eta 4/2023 Erabakietan, eta, zehazkiago, 3/2019 Erabakian. Bertan, kargu publikodun bat ikertu gisa deklaratzeko zitazioarekin lotutako kontsulta bat aipatzen zen, fiskaltzak sustatutako eginbide batzuetan. Horietan guztietan erantzun genien EAEko sektore publikoko kargu publikodunek EJKren 15d) atalaren esparruan egindako kontsultei.

5.- Erabaki hau hartzeko, koherentzia-arrazoi agerikoak tarteko eta eredugarritasun-printzipioan oinarrituta, eredutzat hartuko dira aurreko puntuko erabakiak, eta, haietan azpimarratu dugunez, EJKren 15.5 apartatuan deskribatzen den kasuan dauden Euskal Autonomia Erkidegoko sektore publikoko kargu publikodunek –alegia, karguari dagozkion egiteko publikoari lotutako gertaeren ondorioz edota garrantzi publiko berezia duten ekintzen ondorioz prozesu penaletan zein administrazio-zehapenetan inputatuak direnek– “kontsulta egin” behar diote EPB honi. EJKk, ordea, ez du berriaz arautzen zer erantzun eman behar zaion kontsulta horri,

eta esaten duen gauza bakarra da EPBk “kasu bakoitzean egoki iritzitako gomendioak” emango dituela horrelako egoera bat gertatzen denean. Ikusten den moduan, araua ez dago erabat osatua; izan ere, egitatezko gertakari bat definitzera mugatzen da, baina ez du zehazki xedatzen zer ondorio izango duen egintza horrek. EPB honen egitekoa da, kontsulta jaso ondoren, arau horren edukia integratzea, “kasu bakoitzean” zer egin behar den erabakitzeke. Horrek esan nahi du Etika eta Jokabide Kodeak berariaz ematen diola eskumena batzordeari “kasu bakoitzean” egokien irizten dion erabakia hartzeko, eta kode horren balioak eta printzipioak izango dira erabaki hori hartzean izango dituen lotura orokor bakarrak.

6.- Aurreko puntuan adierazitakoari gaineratuta, EJKren 15.5 apartatuaren azken tartekiak arautzen du kargua kendu baldin bazitzaion kargudunari eta prozedura izapidetzean “egiaztatzen bada ez duela erantzukizunik” hau egingo dela kargua kendu zaionarekin: “Berrito emango zaio [...] edota dagozkion bitartekoen bidez errehabilitatuko da”.

Pasarte horren lehenengo eta gainerako irakurketa eginda bestelakorik irudi dezakeen arren, agindu horrek ez du baliogabetzen gorago zirriboratu dugun interpretazioa; aitzitik, berretsi egiten du. Puntu hau zehazterakoan, EJK idatzi zutenek erabili zuten esapideak –“kargua kendu baldin bazitzaion”– argi eta garbi uzten du goi-karguari kargua kautelaz kentzea, haien iritzian, aukera bat baino ez dela; hau da, EPBk eskura duen aukera-sortako beste aukera bat, eta ez, inondik ere, eskura duen aukera bakarra. Horregatik, hain justu, “kasu” jakin horretarako soilik arautzen da derrigorrezkoa izango dela karguaz gabetua izan denaren errehabilitazio publikoa egitea, zigorrik edo zehapenik ez bazaio azkenean ezarri. Ez gainerako egoerentzako. Hortik ondorioztatzen da ezen, EJKk prozesu penal batean edo administrazio-zehapen batean inputatutako kargudunaren kautelazko kargu-uztea soilik berariaz aipatzen badu ere, neurri hori ez duela EPBk proposatu behar, bera – eta ez bestea – kasu bakoitzean egokiena dela uste duenean baizik.

7.- Kontuan izanik kontsulta honen jatorrian Probintzia Fiskaltzak sustatutako ikerketa bat dagoela eta, baita ere, Erabaki honen 3. eta 4. puntuetan adierazitakoa, mantendu egiten dugu 5/2015 Erabakian adierazitakoa, argudio zabalago batean oinarrituta –bereziki nabarmentzen dira 5. puntutik 12ra bitarteko kontsiderazioak–. Hori horrela, kontuan hartu beharrekoak dira zer hiru aukera zehaztu diren aurreko puntuetan, erabakitzeke, berariaz, prozedura penalen edo administrazio-zehapenen izapidetzearen zer unetan den bateraezina eredugarritasun-printzipioa kargu publiko bat betetzearekin edo kargu publikoen izendatzearekin, baldin eta karguduna edo izangaia ikertua izaten ari baldin bada –lehen aukerak inputazioaren unea dela adierazten du, bigarrenak ahozko judizioa irekitzen den unea dela eta hirugarren aukerak, berriz, kondena-epaia edo inhabilitazio-zehapenaren ebazpena ematen den unea dela–, eta egokia dirudi, hasiera batean beti eta irizpide hori kasu jakin bakoitzera moldatzeko premia ekar

dezaketen egoera puntualak alde batera utzita, bigarren aukeraren alde egitea, hura baita hobekien eta proportzioa egokien zainduz bateratzen dituen eredugarritasun publikoaren eskakizunak eta herritarren eskubideei eta bermeei zor zaien begirunea. Eta hori guztia egin beharko litzateke, noski, argi eta garbi utzita ez litzatekeela izango aurreratutako kondena bat, ez eta gerora etorriko den kondena baten aurrerapena ere, kargu publikodun bat badaezpada ere kargutik kentzea, baldin eta horrelakorik egin beharko balitz auzitegi eskudunak ahozko judizioa irekitzea erabakitzen duen autoa eman duelako karguduna auzipetuta dagoen prozedura penal batean, baizik eta prebentziozko neurri profilaktiko soil bat izango litzateke, eredugarritasunaren balioari indar emateko erabakitakoa eta pertsona horrek zerbitzuan diharduen erakundearen irudi ona aldi baterako zaintzeko hartutakoa; hori horrela, EJKk 15. apartatuko 5. puntuan adierazten duena kontuan hartuta, "prozedura izapidetzean egiaztatzen bada kargu publikodunak ez duela erantzukizunik, berriro emango zaio kargua [...] edota dagozkion bitartekoen bidez errehabilitatuko da".

8.- Estatuko Administrazio Orokorreko goi-kargudunen jardura arautzen duen martxoaren 30eko 3/2015 Legeak kargu publiko batean irauteko aukera ematen die prozedura penal batean edo administrazio-zehapeneko izapidetze batean sartuta dauden pertsonen, harik eta kondena-pai irmo bat edo inhabilitazio-zehapeneko ebazpen bat ematen den arte, baina aukera hori ez da bateragarria Eusko Jaurlaritzak 2013ko maiatzaren 28an onartu zuen EJKrekin, alde horretatik estua eta zorrotza baita. Izan ere, kode hori eman da politikaren zentzu etikoa berrezarri eta herritarrek erakunde publikoetan eta haietan lan egiten duten kargu publikodunengan izan behar duten konfiantza berreskuratzeko.

9.- Beste muturrera joz gero, gehiegikeria bat izan daiteke inputazioaren unean finkatzea eredugarritasun-printzipioa eta kargu publiko baterako izendatua izatea edo kargu batean jarraitzea bateraezin direneko momentua, eta horrek urratu dezake, neurri batean, legealdaketaren bidez babestu nahi den berme penalen eta prozesu-bermeen kultura. Arrisku hori are garbiago geratzen da urriaren 5eko 13/2015 Lege Organikoa (Prozedura Kriminalaren Legea aldatzen duena, prozesuko bermeak sendotzeko eta ikerketa teknologikorako neurriak arautzeko) onartu ondoren (2015eko urriaren 6ko BOE, 239. zk.). Lege horren xedeetariko bat honako hau da: "legean bereizkuntzarik gabe eta inolako zehaztasun kontzeptualik gabe erabiltzen diren zenbait adierazpide ezabatzea, hala nola egotzi terminoa, hitz horrekin izendatzen baita susmo soil batzuk direla-eta ikerketapean dagoen pertsona bat, nahiz eta delako subjektuari buruz ez den existitzen delitu bat egin izana judizialki eta formalki egotzeko moduko behar adinako zantzurik" (zioen azalpeneko V. atala). Beraz, epaitegian ikertu gisa deklaratzera deitutako kargu publikodun guztiak sistematikoki kargugabetzea proposatzeko adinako garrantzia eman ez gero ikerketari, eta, beraz, ikertuaren figurari berari (ikertu gisa egin

zaio deklaratzeko deia interesdunari), horrek zuzenean talka egingo luke gizarteak ikerketaren larritasunari buruz izaten duen pertzepzioa arintzeko hartutako lege-erabakiarekin.

10.- Erabaki honen 7. puntuan izaera orokorrez hautatutako aukerari dagokionez, ez diogu alferreko irizten kasu bakoitzaren inguruabar zehatzen arabera aztertu eta moldatu behar litzatekeela azpimarratzeari; izan ere, ikertua izateko epailearen zitazio batek hemen zirriborro modura emandakoa baino epai etiko zorrotzagoa eska dezake, baldin eta oso delitu larrien ondoriozkoa baldin bada edo alarma soziala eragiten duten baldintzetan gertatu baldin bada. Aitzitik, litekeena da ahozko judizioa abiarazteak ez eragitea EPB honen gaitzespenik, baldin eta bidezko lehia politikoarekin lotutako jarduerak sorrarazi badute hura, hau da, beren izaerarengatik gure eskumen-esparrutik kanpokoak diren jarduerak.

11.- Nolanahi ere, Fiskaltzak sustatutako ikerketa-eginbide batzuk, oraindik instrukzio-epaitegi batek esku hartu ez badu ere, haren espedientea urrun dago oraindik ahozko judizioa irekitzetik, eta kontuan izan behar da hori dela, hain justu, eredugarritasun-printzipioaren ondoriozko eskakizun etikoak betetzen hasteko ezarri dugun une prozesala (erabaki honen 7. puntuan ezarria); hau da, une horretan komeni da kargu publikoek beren kargua kautelaz uztea, lan egiten duten erakundearen irudia babesteko.

12.- Gainerakoan, ez da erraza ikertutako gertakarien larritasuna neurtzea ikerketa gertatu den Fiskaltzan planteatutako auziaren muina alde aurretik epaitzeko arriskua hartu gabe, eta, noski, ez da hori, inondik inora ere, ez gure egitekoa, ez gure asmoa. Kontuan hartuta kereila ez duela fiskaltzak jarri, ez eta inolako agintaritzaren publikok ere, gomendagarriena da erabaki honetako 7. puntuan ezarritako irizpide orokorra mantentzea, hots, eredugarritasun-printzipioaren ondoriozko eskakizun profilaktikoak ahozko judizioa irekitzen den unera lotzea.

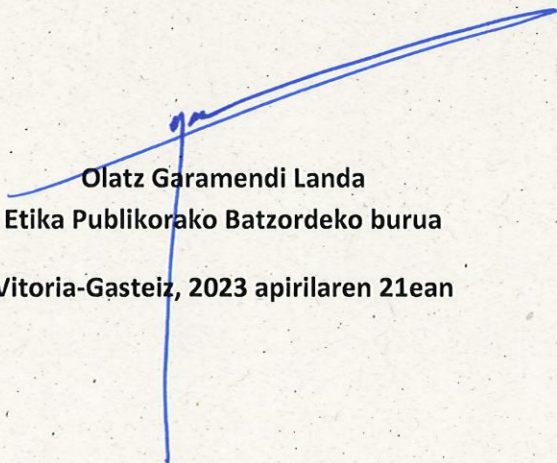
ERABAKIA:

1.- EJKren 15. zenbakiaren 5. puntuko kontsulta egiteko baimena zabaltzea, honako kasu honetan: kargua Ministerioa zitaten duenean ikertu ahal izateko moduan.

2.- Interesdunak Fiskaltzari eta, hala badagokio, dagokion Instrukzio Epaitegiari laguntzen jarraitu behar du, eta unean-unean bete behar ditu egiten zaizkion errekerimendu guztiak.

3.- Ikusita ikerketa zein inguruabarretan egin den eta aintzat hartuta erabaki honetan jaso diren kontsiderazioak, kontsultaren egileak euts diezaioke betetzen ari den karguari, harik eta auzitegi edo epaile eskudunak, hala badagokio, ahozko judizioa abiaraztea erabakitzeko autoa ematen duen arte.

4.- Baldin eta prozedura horren barruan egiten ari diren jarduera judizialetan ahozko judizioa abiaraztea erabakitzen bada, EPBk kautelazko neurri hau gomendatzen du: ukitutako kargu publikoduna kargutik kentzea, kautelaz, EJKren 15. apartatuko 5. puntuan eta erabaki honen 5. puntuan adierazten den bezala.

Olatz Garamendi Landa
Etika Publikorako Batzordeko burua
Vitoria-Gasteiz, 2023 apirilaren 21ean

